

SØREN FREDERIKSEN

Samtaledansk

PÅ ARBEJDE OG I HVERDAGEN

Brugervejledning for lærere

GYLDENDAL

Indhold

Mål og målgruppe.....	3
Realsprog i undervisningen	3
Indhold og emner	3
Strukturen i de enkelte lektioner.....	3
Arbejdet med de enkelte komponenter i hver lektion	4
Konversation	4
Video	
Referat	
Samtale	
Lytning	
Survey	
Parlør.....	6
Rollespil	
Automatisering	
Øvelser	6
Læsning	
Skrivning	
Grammatik	
Ressourcer.....	7
Samtale - eksempel-interview	
Grammatik	
Ordforråd	
Ordbog og Grammatisk overblik	7

Mål og målgruppe

Samtaledansk er et begyndermateriale i to bind + et website rettet mod Arbejdsmarkedsrettet Danskundervisning (AD) forløb 1-5 eller de første moduler på danskuddannelserne.

Samtaledansk adskiller sig fra de fleste andre grundbøger i dansk som andetsprog ved konsekvent at præsentere begynderkursisten for *realsprog* i dets fulde kompleksitet som modelsprog for optræning af forståelse og sproglig performance på dansk. Og ved at angive præcise metoder til at træne at begå sig i realsproglig kommunikation.

Udgangspunktet er, at for de fleste kursister som studerer dansk som andetsprog på sprogskoler i Danmark, er formålet at blive i stand til at bruge sproget i praksis. Undervisningens endemål forventes at være dansk realsprog som det tales på arbejdspladser, på tv og i det offentlige rum, og som det skrives i aviser, på offentlige instansers hjemmesider og i virksomheders kommunikation.

Realsprog i undervisningen

Realsproget er i sprogundervisningen ofte blevet opfattet som en udfordring at forstå og efterligne for en begynderkursist, hvis ordforråd og kompetencer skal bygges op fra grunden. Mange undervisningsmaterialer vælger derfor at præsentere begyndere for et simplificeret og regelmæssigt sprog, en model for dansk, som det måske burde tales af alle danskere, men som adskiller sig så markant fra realsproget, at man kan tale om en særlig sproglig variant, sprogskole-dansk. Sprogskole-dansk har undervisningsmæssige fordele: Bl.a. synes det nemmere at eksemplificere en ideal rigssproglig udtale og regelbundet grammatik.

Men det har også væsentlige ulemper: Afstanden til realsprogets højere kompleksitet gør oftest først sprogskole-dansk brugbart i praksis efter mange måneders kursusforløb.

I *Samtaledansk* kan kursisten med dokumentariske og dermed realsproglige video- og lydinterviews som forlæg følge et træningsforløb, som fokuserer på kursistens egen aktive

sprogudfoldelse. Sproget kan trænes intenst med medstuderende som partnere eller på egen hånd via materialets videoer, lydfiler og tekster. Desuden kan kursisterne træne læsning af autentiske tekster og skrivning i autentiske genrer.

Via de dokumentariske interviews præsenteres, forklares og eksemplificeres dansk talesprogs grundlæggende karakteristika: Hyppig brug af pausering, gentagelser og selvkorrektion. Der suppleres med en eksplicit gennemgang af de særlige lingvistiske regler og sproglige funktioner, som er nødvendige at kende for at kunne indgå i en naturlig samtale på dansk.

Og via de autentiske tekster kan kursisten gradvist tilegne sig de nødvendige specialiserede læsekompetencer, som er forudsætningen for at kunne afkode hverdagens komplekse tekster.

Indhold og emner

Emnerne i *Samtaledansk* er af almen, praktisk interesse og omhandler livet som borger i samfundet med særlig fokus på det offentlige rum og arbejdslivet - emner som naturligt indgår i en normal konversation mellem kolleger på en arbejdsplads, eller i interaktionen med offentlige instanser og i almindelig færden i hverdagen. Emnerne er tilrettelagt efter stigende sproglig sværhedsgrad, og interviewene er struktureret, så de indbyder til samtale og autentisk informationsudveksling.

Emnernes stigende sværhedsgrad gør det muligt for kursisten at følge en logisk fremadskridende gennemgang af dansk grammatik og at opbygge det nødvendige basale ordforråd effektivt.

Der er lagt vægt på, at alle emner er umiddelbart brugbare i kursistens hverdag - en hverdag som ikke nødvendigvis indbefatter brug af dansk i privatlivet - for at stimulere kursistens motivation for sprogtilegnelse.

Strukturen i de enkelte lektioner

En lektion i *Samtaledansk* er som nævnt struktureret omkring et emne af relevans for kursistens arbejds- og/eller hverdag.

Hver lektion har flere eksplicite sproglige (talesproglige, grammatiske og sprogfunktionelle) fokuspunkter, som samlet udgør en gennemgang af de mest grundlæggende karakteristika ved dansk realsprog.

Lektionens *input* til kursisten er dokumentariske video- og lyd-interviews samt realistiske rollespils-dialoger og læsetekster. Kursistens *output* i hver lektion er svar på forståelsesspørgsmål, autentiske interviews i klasserummet med forlæg i de dokumentariske video-interviews, mundtlige referater af input og klasserumsinterviews, samt rollespil, grammatikopgaver, læsning og skrevne tekster.

Både forståelse/bearbejdning af input og de enkelte output kan varieres efter sværhedsgrad, afhængigt af kursistens/holdets succeskriterier. Man kan stræbe efter fuld forståelse og udtalemæssig og lingvistisk perfektion i hver del af lektionen, eller være tilfreds med en mere punktuelt forståelse og en mindre perfekt udtale og lingvistisk beherskelse - afhængigt af kursistens/holdets sproglige kompetencer og forudsætninger.

Hver lektion er opdelt i to mundtlige afsnit, KONVERSATION og PARLØR samt et skriftligt afsnit ØVELSER. Desuden har hver lektion en sektion, RESSOURCER, med grammatik, ordforråd og et udbygget eksempel-interview:

KONVERSATION

Video
Referat
Samtale
Lytning
Survey (fra lektion 2 og frem)

PARLØR

Rollespil
Automatisering

ØVELSER

Læsning
Skrivning
Grammatik

RESSOURCER

Samtale - eksempel-interview
Grammatik
Ordforråd

En lektion vil typisk kunne gennemarbejdes på ca. 15 undervisningslektioner á 45 minutter på DU2-niveau og 10 undervisningslektioner på DU3-niveau. Lektionen kan f.eks. opdeles i undervisningsblokke svarende til KONVERSATION (kan deles i 2 blokke på DU2-niveau), PARLØR og ØVELSER, hvor videoerne kan indgå i både KONVERSATION og i forbindelse med den skriftlige referat-opgave under ØVELSER.

Da de enkelte øvelseskomponenter i *Samtaledansk* i vid udstrækning kan gennemarbejdes med forskellige grader af intensitet, og dermed tilpasses den enkelte kursist, er *Samtaledansk* velegnet som fælles materiale på hold med kursister med forskellige sproglige forudsætninger.

Under gennemgangen af arbejdet med de enkelte komponenter nedenfor gives der forslag til, hvordan arbejdet med indholdet kan varieres og tilpasses kursistens/holdets niveau.

Arbejdet med de enkelte komponenter i hver lektion

Arbejdet med en lektion kan tilrettelægges således, hvis man følger bogens rækkefølge:

KONVERSATION

Video

En gennemgang i plenum af bogens forståelsesspørgsmål til video-interviewene kan udgøre den nødvendige for-forståelsesproces i de vigtigste dele af emnets ordforråd og lingvistiske fokus. Bogens forståelsesspørgsmål kan suppleres med en gennemgang af det ordforråd, som er oplyst i lektionens afsnit RESSOURCER og evt. ordforråd fra ORDBOG bagest i bogen, samt evt. nødvendige eksempler fra lektionens *Grammatik* under afsnittet RESSOURCER.

Herefter ser kursisten de to video-interviews på *samtaledansk.dk* og svarer skriftligt, evt. via noter, på bogens få relevante forståelsesspørgsmål, som efterfølgende gennemgås mundtligt i plenum.

Evt. ses interviewene igen, nu med henblik på mere detaljeret forståelse, og udskriften af interviewene (findes på *samtaledansk.dk*) gennemgås i plenum - graden af detaljering og forståelse kan varieres efter kursistens/holdets niveau.

Referat

Processen munder ud i et kort mundtligt referat af begge videoer. Først gennemgås bogens eksempelreferat af video-interview A i plenum med henblik på udtale og særlig explicit fokus på brug af pausering som et af talesprogets mest signifikante karakteristika - først og fremmest i form af pauseringspartiklen "øh" og pauserende betoning af konjunktioner. Man kan med fordel gense det ene eller begge video-interviews med fokus på interviewpersonernes brug af pausering for at illustrere pauseringens fremtrædende betydning for udtalemæssigt flow og som konventionel tænkepause i konstruktionen af mundtlige ytringer.

De tilhørende lydfiler til referaterne afspilles, evt. med stop efter hver sætning, som giver kursisten mulighed for at imitere udtalen - eller læreren kan læse op sætning for sætning, og kursisten/holdet gentage.

Derefter kan udtalekompetencen overføres og testes ved at bede en eller flere kursister referere indholdet af video-interview B i plenum, nu uden forlæg, med brug af pausering, evt. efter at have trænet referatet i et par arbejde med en medstuderende.

Samtale

Næste fase er en aktiv og udvidet brug af de indlærte kompetencer via et autentisk interview i par eller gruppe. Kursisterne gennemfører en samtale med hinanden, med udgangspunkt i en række spørgsmål oplistet i bogen (*Samtale*, opgave 2), som er identiske, eller næsten

identiske, med interviewerens spørgsmål på videoerne.

Spørgsmålene til kursisternes interview gennemgås i plenum med henblik på fuld forståelse, repetition af ordforråd og beherskelse af udtale - evt. afspilles det ene eller begge video-interviews igen, som inspiration og udtaleforlæg.

Interviewet/samtalen har form af en gensidig, autentisk informationsudveksling. Interviewet kan, mindre ambitiøst, gennemføres som en enkel spørgsmål/svar-samtale eller, mere nuanceret, gennemføres som en mere naturlig dialogisk samtale, hvor kursisterne skiftevis spørger hinanden, og derved træner brugen af de essentielle dialogfunktioner på dansk. Den sidste fremgangsmåde anbefales, og faciliteres via bogens *Samtale - opgave 1, dialogfunktioner* og *Eksempel-interview* i afsnittet RESSOURCER.

Sidstnævnte er også tilgængeligt som lydfil på *samtaledansk.dk*, til brug i plenum og/eller selvtræning

Lytning

Den receptive afslutning på KONVERSATION er en lytteøvelse med forståelsesspørgsmål til et dokumentarisk lyd-interview med samme struktur som video-interviewene. Lytteøvelsen fungerer både som lyttetræning og som en test på, om konversationsdelens indhold nu beherskes receptivt - lytte-interviewet kan desuden bruges som øvelse i mundtligt og skriftligt referat og til en udvidelse og konsolidering af kursistens generelle forståelse af lektionens emne via en gennemgang af udskriften af interviewet (findes på *samtaledansk.dk*).

Survey

(Fra lektion 2 og frem)

Den produktive afslutning på KONVERSATION er en eller flere *Surveys* - korte, simple interviews, som giver mulighed for grundig træning af essentielle udtryk og sproglige funktioner. *Survey* kan desuden gøres til genstand for mundtligt referat i plenum.

PARLØR

Rollespil

Afsnittet PARLØR indeholder rollespils-dialoger, som relaterer til lektionens emne, og som gennem alle lektioner giver mulighed for at træne nødvendige sprogfunktioner i forbindelse med færden i det offentlige rum.

Dialogerne kan trænes som par- eller gruppe-træning i klassen (anbefales), eller selvtrænes af kursisten via lydfilerne på *samtaledansk.dk*. Dialogerne gennemgås i plenum med henblik på fuld forståelse og korrekt udtale - evt. med nødvendige eksempler fra lektionens *Grammatik* i afsnittet RESSOURCER.

Herefter læres dialogerne så tæt på udenad som muligt, evt. med støtte i teksten under udførelsen af rollespillet, og trænes gentagne gange, hvor kursisterne skifter figur i dialogen.

Når dialogerne er trænet, gennemgås de tilhørende *Variationer* og trænes med henblik på udtale. Afslutningsvis trænes dialogerne igen, nu hvor kursisterne anvender variationerne de relevante steder i dialogen.

Automatisering

Afslutningen på PARLØR er en automatiseringsøvelse, hvor kursisterne i par har mulighed for at træne essentielle elementer fra rollespils-dialogerne til en høj grad af beherskelse, via en enkel dialogstruktur i form af dialogiske drills.

ØVELSER

Læsning

Hver lektion har en læsetekst, i form af en (evt. let bearbejdet) realtekst eller en kort feature-artikel i form af et fiktivt journalistisk interview. Teksterne behandler lektionens emne og eksemplificerer genrer, som kursisten møder i sin dagligdag som borger. Teksterne refererer til det under KONVERSATION og PARLØR indlærte ordforråd, men sværhedsgraden er så høj i forhold til lektionens sproglige niveau, at de ikke umiddelbart vil kunne afkodes detaljeret af kursisten uden brug af ordbog.

Teksterne og de tilhørende øvelser (forståelsesspørgsmål og oversættelser) træner derved de nødvendige læsekompetencer i forhold til at kunne afsøge realtekster for relevant information. Og kan desuden - alt efter kursistens interesse og sproglige niveau - bruges til træning af de nødvendige kompetencer for en mere detaljeret, evt. fuld forståelse af komplekse tekster via selvstændig informations-søgning/brug af ordbog.

Fremgangsmåden i brugen af teksterne kan varieres afhængigt af kursistens sproglige forudsætninger: Forståelsespørgsmålene kan gennemgås i plenum som for-læsning, overskrifter og nøglebegreber kan forklares, eller kursisten kan, mere realistisk, svare skriftligt på spørgsmålene uden forudgående hjælp, hvis kursistens sproglige forudsætninger gør en sådan umiddelbar afkodning mulig.

Tilsvarende kan svarene udarbejdes som korte informationer eller som komplette sætninger.

Oversættelsesopgaverne er et tilbud om træning i brug af ordbog eller anden sproglig informationssøgning, f.eks. via oversættelsesprogrammer, kombineret med mulighed for træning i kvalificerede gæt af betydning af enkeltord, og den fulde betydning af en kort sætning med konkret informativt indhold. En del af teksternes ordforråd trækker på et internationalt kendt ordforråd, og giver således flertallet af kursister mulighed for at gætte betydningen præcist. Dermed får kursisterne også forudsætninger for at gætte sig frem til betydning af hele sætninger med delvis ukendt betydning, og evt. ad den vej slutte sig frem til andre enkeltords betydning.

Skrivning

De mundtlige øvelsers ordforråd sammen med læseteksterne udgør et modelsprog for kursistens skriftsprog, som kan trænes dels via en skriftlig besked i en kendt genre, oftest en *e-mail*, i en tænkt situation med direkte reference til lektionens emne, ordforråd og sprogfunktioner, og dels via et skriftligt *Referat* af video-interview B.

E-mailen kan, afhængigt af kursistens forudsætninger, evt. gennemgås i plenum før skrivning, med reference til sprogfunktionerne under ORDBOG, *E-mail og beskeder*.

Det skriftlige referat af video-interview B kan evt. forberedes i plenum ved en repetition af det mundtlige referat af samme interview fra afsnittet *Referat* under KONVERSATION.

Grammatik

Den kognitive afslutning på ØVELSER, og på hele lektionen, er et sæt af skriftlige udfyldningsøvelser med eksplicit grammatisk fokus, svarende til lektionens centrale grammatiske komponenter.

RESSOURCER

Under RESSOURCER findes en kort opstilling af lektionens grammatiske komponenter med eksempler + lister over et nødvendigt ordforråd til brug i afkodning af video-interviewene og gennemførelsen af kursist-interviewet under *Samtale* (Opgave 2).

Desuden findes et udførligt eksempel-interview, som kan bruges som model for kursistin-interviewet mht. til udtale og dialogfunktioner.

Ordbog og grammatisk overblik

Bagest i bogen findes et appendiks med en samlet fremstilling af alle lektioners grammatiske komponenter, GRAMMATISK OVERBLIK, samt udbyggede lister med ordforråd til alle lektioner, ORDBOG.